

הדרך לגאולה

מאת: יהושע מנחם

לימוד ועיון בענייני משיח וגאולה

שתבוא בעקבותיה. ההגיון אומר כי אותה עליה חייבת להביא למצב נעלה יותר מזה שהיה קודם הירידה, שהרי אילו אחרי הכל יחזור המצב לקדמותו – לשם מה היה צורך בירידה?

וכמו כן בענייננו: לאחר מתן תורה, על ידי חטא העגל, חלה ירידה עצומה במצבם הרוחני של בני ישראל, ולכן ניטל מהם הגילוי הגדול לו זכו במתן תורה [כמפורש בפסוק "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", וכמבואר בחז"ל אשר בעת הבריאה היה העולם במצב מושלם, "עולם על מלואו נברא", ועל ידי חטא עץ הדעת נורקה זוהמה בעולם והוא ירד ממעלתו ומשלמותו. בשעת מתן תורה פסקה אותה זוהמה, אך לאחר חטא העגל חזרה שוב]. ומאחר ו"ירידה צורך עליה" – חובה לומר כי הגילוי לעתיד לבוא יהיה נעלה ובאין ערוך לעומת הגילוי של מתן תורה.

ואכן, מעצם העובדה כי זמן קצר ביותר לאחר מתן תורה נכשלו בני ישראל בחטא הגדול שהוא השורש לכל החטאים והעוונות – חטא העגל, ניתן להבין כי הגילוי הגדול שהיה בעת מתן תורה לא היה מושלם: כוחו היה יפה אך ורק לפי שעה [וכדברי הגמרא שהובאו לעיל, כי בשעת מתן תורה: "פסקה זוהמתן", פסקה – באופן זמני, אך לא "בטלה" לגמרי ולכן חזרה מאוחר יותר], אמנם, לעתיד לבוא יתקיים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" – הטומאה תיעקר לגמרי, ועל כן לא תהיה שוב כל אפשרות לחזרתה.

שורש ההבדל הוא בכך, שבשעת מתן תורה הזיכּוּך שפעל בעולם לא היה מצד עצמו, היה זה גילוי אלוקות מלמעלה, אך לא היה כאן בירור וזיכּוּך של העולם עצמו. מסיבה זו אותו גילוי "לא החזיק מעמד" ולא השאיר את השפעתו לטווח ארוך. דבר זה מתבטא בתיאורי חז"ל את מעמד הר סיני: "צפור לא צווח וכו' אלא העולם שותק" – ענין זה מבטא את ביטול העולם, העולם עצמו איננו "כלי" לגילוי הגדול, הוא אינו "מדבר" וזועק מתוכו את הגילוי הרוחני הזה,

אלו שעולים ואלו שיורדים

במתן תורה החלה האחדות בין העליונים לתחתונים
"עליונים ירדו למטה ותחתונים יעלו למעלה" ♦ שלימות
הענין תהיה דוקא בימות המשיח, אליהם אנו צועדים: דוקא
בבית המקדש יתאחדו ממש המעלה והמטה ויעשו למציאות
אחת ♦ מדוע בתי המקדש הראשון והשני "לא החזיקו
מעמד" ונחרבו, ודוקא הבית השלישי יעמוד על תילו
לנצח? ♦ על אלוקות ש"יורדת" ועל גשמיות "מטפסת"

כדכתיב: 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האל האלקים אין עוד מלבדו, הראת – בראייה חושית ממש. וכדכתיב 'וכל העם רואים את הקולותי וכו'."

אך לצד ההשוואה בין הגילוי של מתן תורה והגילוי לעתיד לבוא – הרי הגילוי לעתיד יהיה נעלה באין ערוך, וכמובן מדויק לשונו בתנאי: "וכבר היה מעין זה בשעת מתן תורה" – רק מעין ודוגמת הגילוי שיהיה לעתיד לבוא.

ענין זה מוכרח גם על פי הכלל "ירידה צורך עליה היא" – כל תכליתה של הירידה מהמדרגה הקודמת היא לצורך העליה

גילוי לטווח קצר

ה"לב" של פרשת השבוע הוא מתן תורה. את הקשר בין מתן תורה לבין ימות המשיח – אודותיו מדובר רבות בתורת החסידות – מוצאים כבר בספר התניא: בפרק ל"ו מבואר כיצד לעתיד לבוא יסורו כל ההעלמות וההסתרים, עד שהגוף והעולם עצמו יזדככו, והגוף הגשמי עצמו יראה אלוקות בראייה חושית – דבר שכיום לא יתכן מצד טבעו של הגוף היכול לראות רק דברים גשמיים.

וממשיך ואומר על כך אדמו"ר הזקן: "וגם כבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה,

אלא רק **מתבטל** בפניו. אמנם, לעתיד לבוא, לאחר עבודת בני ישראל במשך כל הדורות בבירור וזיכוך העולם, בקיום התורה והמצוות על ידם נעשה העולם "דירה לו יתברך" – אזי העולם עצמו יתעלה ויהפך להיות "כלי" ומקום מוכשר להתגלות הקדושה.

עולים ויורדים

במקומות אחרים מבואר החילוק בין הגילוי של מתן תורה לבין גילוי האלוקות **בבית המקדש** (ובמשכן):

מבואר רבות בתורת החסידות, כי עיקר ענינו של מתן תורה הוא לא בעובדה שאז ניתנו המצוות, שהרי כבר קודם לכן נצטוו בני ישראל בכמה וכמה מצוות, אלא: הכח להחדיר אלוקות בתוככי הדברים הגשמיים הנמוכים. וכפי שמתאר זאת המדרש: "אף על פי שגזר הקב"ה 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם' – כשיקשקש ליתן התורה ביטל גזירה ראשונה ואמר: התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר: **וירד** ה' על הר סיני, וכתוב: 'ואל משה אמר **עלה** אל השם'."

כלומר: עד מתן תורה, למרות שכבר היה העניין של קיום המצוות, וכדברי חז"ל "קיימו האבות את כל התורה כולה" – אך לא היה כח להחדיר אלוקות בדברים הגשמיים בהם נעשו המצוות. זאת משמעותה של הגזירה – "גזירה" גם מלשון נתק – "עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה" – הגבולות מוגדרים, יש רוחניות ויש גשמיות. הגשמיות אמנם יכולה **לסייע** לקדושה, אך הדבר לא פועל **בה עצמה** מאומה, והיא נשארת כמצאיות שאין לה קשר לרוחניות. רק במתן תורה ניתן הכח **להחזיר** אלוקות בעולם הזה הגשמי: "עליונים ירדו למטה ותחתונים יעלו למעלה" – להחדיר קדושה בגשמיות ובכך להעלותה למעלה.

אמנם, כפי שמדגיש המדרש, ענין זה, האחדות בין התחתונים לעליונים, יכול להתבצע בשני אופנים: ירידת העליונים ועליית התחתונים. ובלשון החסידות: "המשכה מלמעלה למטה" ו"העלאה מלמטה למעלה".

באופן הראשון, הגשמיות נשארת במציאותה ואינה משתנית כלל, אלא שהאלוקות "גוברת" וחודרת לתוכה. אך באופן השני הגשמיות עצמה מתעלית מדרגתה ונהפכת למציאות של קדושה.

במעמד הר סיני נפעל הענין הראשון –

התכלית והמטרה היא ש"התחתונים יעלו לעליונים" – וגם זה מוכח מדברי המדרש המקדים את "תחתונים יעלו לעליונים" לפני "עליונים ירדו לתחתונים". הוי אומר: העיקר בביטול הגזירה הוא ש"התחתונים יעלו לעליונים" – העלאה מלמטה למעלה, אך בכדי להגיע לכך צריך להיות קודם "עליונים ירדו לתחתונים"

גילוי אלוקות מלמעלה למטה, וכהדגשת המדרש: "ואני המתחיל" – "וירד ה' על הר סיני".

אמנם, **התכלית** והמטרה היא ש"התחתונים יעלו לעליונים" – וגם זה מוכח מדברי המדרש **המקדים** את "תחתונים יעלו לעליונים" לפני "עליונים ירדו לתחתונים". הוי אומר: העיקר בביטול הגזירה הוא ש"התחתונים יעלו לעליונים" – העלאה מלמטה למעלה, אך בכדי להגיע לכך צריך להיות קודם "עליונים ירדו לתחתונים", שזה נותן את הכח והיכולת לבצע את המטרה של "תחתונים יעלו לעליונים".

נצחונה של "העבודה"

בכדי להבין את המעלה באופן של העלאה מלמטה – "תחתונים יעלו לעליונים" – יש להתבונן בענין הבא:

בשעת מתן תורה, מצד גודל הקדושה ששרתה במקום, נאסר על בני ישראל להתקרב להר סיני: "השמרו לכם מעלות בהר ונגוע בקצהו". אמנם, יחד עם זאת הגבילה התורה את זמן האיסור: "במשוך היובל המה יעלו בהר". האיסור תקף רק **בשעת** מתן תורה, אמנם ברגע שנשמע קול השופר המסמן את סיום מעמד מתן תורה – שוב ניתן לעלות

להר ללא שום הגבלה כמקודם.

דבר זה נובע מהנקודה המוסברת לעיל: מאחר ובמתן תורה היה הגילוי אך ורק מצד "למעלה", הקב"ה, אך לא מצד העולם עצמו – על כן הוא לא **חדר** בתוך העולם הגשמי עצמו, ולאחר שנפסק הגילוי – חזר העולם (כולל מקומו של הר סיני) להיות כמקודם חול גמור [וזו גם הסיבה לכך שהיתה אף אפשרות לחזרת הזוהמה לבני ישראל כני"ל].

אמנם, השראת השכינה שבמשכן נפעלת על ידי **עבודת** בני ישראל – "ועשו לי מקדש", ועל ידי כך נמשכת הקדושה. ולכן, כיון שהגילוי מגיע על ידי הכנת ועבודת המטה, על-כן הקדושה אכן חודרת בגשמיות עצמה: חלקי המשכן הגשמיים עצמם נעשים קדושים.

[אלא שבזה גופא קיים הבדל גדול בין המשכן ובית המקדש: במשכן הקדושה אכן חדרה בחלקיו הגשמיים, אך לא **במקום** בו הוא עמד, שלכן בפרט זה הוא משתווה להר סיני: כשם שבהר סיני לא נותרה הקדושה לאחר מתן תורה, כך גם לא נותרה קדושה במקום עליו עמד המשכן לאחר שעקר משם. אך בבית המקדש גם **המקום עצמו** בו עמד – נתקדש לעולם, שלכן "מקריבים שם הקרבנות אע"פ שאין שם בית" כיון שהמקום נשאר בקדושתו גם לאחר החורבן (וכפי שהתבאר ענין זה במדורנו בגליון מס' 306)].

זה עובר כל גבול!

על אף שבאופן כללי האופן של "העלאה מלמטה" הוא העיקר והמטרה, מבואר בחסידות כי קיימת מעלה גם באופן של "המשכה מלמעלה". אין כאן המקום להסברת הנושא בהרחבה, אך נקודת העניין היא: השלימות הנעלית ביותר היא דוקא כאשר מתקיימים שני ענינים אלו – "המשכה מלמעלה" ו"העלאה מלמטה" – כאחד. שלימות זו תהיה בגילוי לעתיד לבוא.

בהתאם לכך, מבואר במקום אחר כי שלושת בתי המקדשות נחלקים לשלושת הסוגים הללו: בבית הראשון התבטא בעיקר העניין של המשכה מלמעלה, בבית השני – העלאה מלמטה, ובבית השלישי תהיה שיא השלימות: שני הענינים יחדיו.

[ואף שבכללות כל בתי המקדש, כולל הבית הראשון, עניינם הוא מלמטה למעלה (ביחס **למתן תורה** שענינו הוא מלמעלה למטה) – אך בפרטיות יותר גם בענין של